

Τ Ο ΒΙΒΛΙΟ τῆς Μαργκαρέτε Μπουμπερ-Νούμαν μὲ τὸν τίτλο *Μίλενα ἀπὸ τὴν Πράγα* (1963), ἐξέχον δεῖγμα τῆς στρατοπεδικῆς γραμματείας, ἔχει ἀσυνήθιστη δομὴ, καθὼς ἐμπεριέχει καὶ τὴν πρώτη βιογραφία τῆς Μίλενα Γιέσενσκα, γνωστῆς μας ἀπὸ τὰ « *Γράμματα στὴ Μιλένα* » τοῦ Φράντς Κάφκα.

Ἡ ἀφήγηση τῆς Μπουμπερ-Νούμαν, ἐστιάζοντας στὸ χρονικὸ τῆς φιλίας της μὲ τὴ Μίλενα, ποὺ καλλιεργήθηκε μέσα στὴ σκληρὴ καθημερινότητα τοῦ ναζιστικοῦ στρατοπέδου τοῦ Ράβενσμπρουκ, ἐπιτυγχάνει τελικὰ διπλὸ στόχο: ὡς στρατοπεδικὴ μαρτυρία, παρακολουθεῖ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴ ραγδαία ἐπιδείνωση τῶν συνθηκῶν διαβίωσης τῶν κρατουμένων, μὲ ἀποκορύφωμα τὴ μετατροπὴ τοῦ Ράβενσμπρουκ ἀπὸ στρατόπεδο ἐργασίας σὲ στρατόπεδο ἐξόντωσης· ὡς βιογραφία, ἀνατρέχει στὰ χρόνια τῆς νεότητος καὶ τῆς ὀριμότητος τῆς Μίλενα στὴ γενέθλια Πράγα, ἀλλὰ καὶ στὴ Βιέννη, ἀναδεικνύοντας τὴν ἀντισυμβατικὴ προσωπικότητά της. Καὶ ἐπειδὴ στὴ ζωὴ τῆς Μίλενα τὸ ἀτομικὸ καὶ τὸ συλλογικὸ ἦταν συνυφασμένα, ἡ ἀφήγηση ἐξελισσεται σὲ τοιχογραφία τῶν ιδεολογικῶν, πολιτικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν τάσεων κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Μεσοπολέμου, τότε ὅπου τὸ ὄραμα τῆς ἐπανάστασης συμβάδιζε μὲ τὰ ὄραματα τῶν πρωτοποριακῶν κινημάτων στὸν χῶρο τῆς τέχνης.

Ἕνας ἄλλος «*Κόσμος τοῦ Χθές*», ἐξίσου συναρπαστικὸς μὲ ἐκεῖνον τοῦ Στέφαν Τσβάιχ, ἀναδύεται ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου, ὁ κόσμος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ποὺ γνώρισε πρωτόφαντη πολιτιστικὴ ἀνθήση τὰ χρόνια τοῦ Μεσοπολέμου, προτοῦ ἀφανιστεῖ πίσω ἀπὸ τὶς πύλες τῶν στρατοπέδων συγκέντρωσης. Αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ ἀνασυστήνει ἡ Μπουμπερ-Νούμαν φιλοδοξεῖ νὰ μνημειώσῃ καὶ ἡ παροῦσα ἔκδοση μὲ τὰ βιογραφικὰ σημειώματα ποὺ παραθέτει.

ΑΔΡΙΑΝΗ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

«Στὸ τέλος τοῦ 20οῦ αἰώνα, [ἡ Μπουμπερ-Νούμαν] φαντάζει στὰ μάτια μας ὡς ὁ πιὸ χαρακτηριστικὸς μάρτυρας τῆς μάστιγας

πού κυριάρχησε στην πολιτική της Ευρώπης, δηλαδή του ολοκληρωτισμού.»

ΤΣΒΕΤΑΝ ΤΟΝΤΟΡΟΦ

Η ΜΑΡΓΚΑΡΕΤΕ ΜΠΟΥΜΠΕΡ-ΝΟΥΪΜΑΝ, τὸ γένος Τύρινγκ, γεννήθηκε στὸ Πότσταμ τὸ 1901. Ἀπὸ νωρὶς ἐλκύεται ἀπὸ τὶς ιδέες τῆς Ἀριστερᾶς καὶ, τὸ 1926, προσχωρεῖ στὸ ΚΚ Γερμανίας. Ἐξαιτίας τῶν φρονημάτων καὶ τῆς πολιτικῆς της δράσης χάνει τὴν ἐπιμέλεια τῶν παιδιῶν της, δύο κοριτσιῶν πού ἀπέκτησε ἀπὸ τὸν σύντομο γάμο της μὲ τὸν Ράφαελ Μπουῦμπερ. Τὸ 1929 συναντᾷ τὸν μεγάλο ἔρωτα τῆς ζωῆς της, τὸν Χάιντς Νούμαν, ἐξέχον στέλεχος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ στὴ σοβιετικὴ Ρωσία, στὴν Ἰσπανία κ.ά. Στὸ τελευταῖο τοὺς ταξίδι στὴ Μόσχα, τίποτα δὲν εἶναι ὡστόσο ὅπως πρὶν. Θὰ ζήσουν τὶς Δίκες τῆς Μόσχας σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα καταδόσεων, φόβου καὶ ὑποψίας, μέχρι τὴ σύλληψη καὶ τὴ φυλάκιση τοῦ Νούμαν, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1937, λόγῳ « φραξιονιστικῶν » θέσεων. Μὲ τὴν Περεστρόικα, ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς ἐκτέλεσής του θὰ τῆς γνωστοποιηθεῖ τὸ 1988. Καθὼς ἡ μνήμη τότε τὴν εἶχε πιά ἐγκαταλείψει, ἡ Μαργκαρέτε ἴσως νὰ μὴν συγκράτησε τούτη τὴν ἡμερομηνία. Τὸ 1938 συλλαμβάνεται καὶ ἡ ἴδια καὶ, τὸ 1939, ἐκτοπίζεται στὸ στρατοπέδο τῆς Καραγκάντα, στὶς στέπες τοῦ Καζακστάν, ὅπου καὶ θὰ παραμείνει μέχρι τὴν παράδοσή της ἀπὸ τοὺς Σοβιετικοὺς στοὺς Ἕς Ἕς, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1940. Ἀκολουθεῖ ὁ ἐγκλεισμός της στὸ ναζιστικὸ στρατόπεδο τοῦ Ράβενσμπρουκ ὅπου, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ ἴδιου χρόνου, θὰ συναντήσῃ τὴ Μίλενα Γιέσενσκα. Μέσα στὸ ζόφο τοῦ στρατοπέδου, οἱ δύο γυναῖκες θὰ συνδεθοῦν μὲ βαθιὰ καὶ τρυφερὴ φιλία. Ἡ Μίλενα πεθαίνει στὸ στρατόπεδο τὸν Μάιο τοῦ 1944. Ἡ Μαργκαρέτε θὰ ἐπιζήσῃ καὶ θὰ ἀφιερῶσῃ τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ της στὸ συγγραφικὸ καὶ δημοσιογραφικὸ της ἔργο, ἀναπτύσσοντας παράλληλα πλούσια ἀκτιβιστικὴ δράση. Θὰ δώσει πολυάριθμες διαλέξεις ἀναλύοντας τὸ φαινόμενο τῆς ἐκτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Θὰ λάβῃ μέρος, τὸ 1950, στὸ

Συνέδριο για την Πολιτισμική Ἐλευθερία (CCF), καὶ τὴν ἴδια χρονιά θὰ ὀργανώσει τὴν Ἐπιτροπὴ Ἀπελευθέρωσης Θυμάτων Αὐθαιρεσίας τοῦ Ὀλοκληρωτισμοῦ. Τὸ 1951 ἰδρύει τὸ Ἰνστιτοῦτο Πολιτικῆς Παιδείας καὶ ἀρχίζει νὰ ἐκδίδει τὸ μηνιαῖο περιοδικό Ἀκτιόν (Aktion), πολιτικῆς κυρίως ὕλης.

Ἔχοντας ζήσει στὰ χρόνια τῆς νιότης τὴν ἔξαρση τῆς στράτευσης καὶ τὴ συντριβὴ τῶν ἐπαναστατικῶν προσδοκιῶν, μὲ τὸ μοναδικὸ «προνόμιο» νὰ ἔχει τὴν ἐμπειρία τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν δύο καθεστώτων, ἡ Μποῦμπερ-Νόουμαν θὰ ἀποτελέσει τὴν ἐμβληματικὴ μάρτυρα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Τὰ σημαντικότερα ἔργα της : Φυλακισμένη τοῦ Στάλιν καὶ τοῦ Χίτλερ : Ἕνας κόσμος στὸ σκοτάδι, 1949. Πεδία μαχῶν τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, 1967. Ἡ σβησμένη φλόγα. Πεπρωμένα τῆς ἐποχῆς μου , 1976. « Ἐλευθερία, εἶσαι καὶ πάλι δική μου...» . Ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐπιβίωση, 1978 κ.ἄ.